

ΠΕΡΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Ὑπὸ ΑΛΕΞΗ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

(Oslo - Norway)

Εἰς τὴν ἐποχὴν μας ὅπου οἱ πάντες διαμαρτύρονται διὰ τὰ παρατηρούμενα πληθωριστικὰ φαινόμενα καὶ οἱ ἐπιστήμονες προσπαθοῦν ν' ἀνακαλύψουν τὴν αἰτίαν τοῦ ἔρποντος πληθωρισμοῦ, μία πρόχειρος ἀνασκόπησις τῆς ἱστορίας τοῦ νομίσματος καὶ τῶν μέσων πληρωμῆς δὲν περιττεῖται. Φυσικὰ ἢ γνῶσις αὕτη δὲν θὰ μᾶς βοηθήσῃ ν' ἀνακαλύψωμεν τὴν ἐξήγησιν τοῦ πληθωρισμοῦ, δυνατὸν ὁμῶς νὰ φανῇ χρήσιμος.

Ὡς γνωστὸν οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον «χρημάτων πάντων μέτρον ἄνθρωπος». Εἰς τὴν σημερινὴν ἑλληνικὴν ἀπαντῶμεν δύο λέξεις διὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς ἔννοιᾶς «μέσον πληρωμῆς». Νόμισμα καὶ χρῆμα. Χρῆμα εἶναι πᾶν πρᾶγμα χρήσιμον κινήτῳ, μεταβιβαστὸν κλπ. Νόμισμα εἶναι τὸ νομομισμένον, τὸ καθιερωμένον μέσον πληρωμῆς. Ὁ Ἑλλ. Ἀστ. Κῶδιξ ἐν τῷ ἀρθρῷ 952 καὶ ὁ Ε.Κ. ὀρίζουν τί εἶναι χρῆμα καὶ τί εἶναι νόμισμα. Ἐν τῷ κειμένῳ εἶναι εὐκόλον νὰ διακρίνωμεν τὴν διαφορὰν. Ἡ διαφορὰ αὕτη εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν εἶναι καθαρὰ, εἰς ἄλλας ὁμῶς ἐποχὰς καὶ κοινωνίας δὲν ἦτο, καὶ τοῦτο διότι αἱ ἔννοιαι χρῆμα καὶ νόμισμα ἦσαν ταυτόσημοι. Ἐὰν διεξέλθωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ νομίσματος πιθανὸν νὰ ἐξαγάγωμεν περιεργὰ συμπεράσματα.

Εἶναι πλέον διαπιστωμένον ὅτι ὅλαι αἱ πρωτόγονοι κοινωνίαι ἐχρησιμοποιοῦν κτήνη ὡς μέτρον ἀξίας, πιθανὸν διότι ἦσαν νομαδικαὶ καὶ διότι μὲ τὰ κτήνη ἠδύναντο νὰ μετακινήθωσιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ἡ λέξις pecunia ἐκ τοῦ λατινικοῦ pecus ἐπαρκῶς μαρτυρεῖ περὶ τούτου. Εἰς τὴν γερμανικὴν ἀπαντᾶται παρεφθαρμένη ὡς pfennich μικρὰ νομισμ. μονάς, εἰς τὴν ἀγγλικὴν ὡς penny, εἰς τὰς σκανδιναυικὰς ὡς penge, χρήματα γενικῶς. Παλαιότερον οἱ Σκανδιναυοὶ ἐχρησιμοποιοῦν τὴν λέξιν kveg, ἥτις ἐσήμαινε κτήνη κατ' ἀρχὴν καὶ ἀργότερον χρήματα. Ὁ Ἀριστοφάνης εἰς μίαν κωμῳδίαν του λέγει τὴν περιεργὸν φράσιν ὅτι δὲν δύναται νὰ ὁμιλήσῃ διότι ἔχει «βοῦν ἐπὶ τὴν γλῶτταν». Πράγματι τὰ πρῶτα ἑλληνικὰ νομίσματα εἶχον χαραγμένην τὴν εἰκόνα ἑνὸς βοῦς ἐπ' αὐτῶν καὶ εἶχον τὴν ἀξίαν ἑνὸς βοῦς ἐπίσης. Ἡ λέξις δραχμὴ ἔχει ἄλλην ἱστορίαν. Πολλοὶ γνωρίζουν τὴν λέξιν ὀβολός καὶ ὀβολο εἰς τὴν ὀμιλουμένην. Εἶναι ἡ αὕτη μὲ τὴν λέξιν ὀβελός, ράβδος ἢ ραβδίον. Οἱ ἀρχαῖοι εἶχον μικρὰς ράβδους χρυσαῆς ὡς νόμισμα καὶ μία δρᾶξ

αὐτῶν ἦτο μία δραχμή. Ἀργότερον ἐκόπησαν νομίσματα καλούμενα δραχμή.

Πολλὰ χωρὰ καλοῦν τὸ νόμισμά των μᾶρκον ἐκ τοῦ ρήματος mark, merke, τέμνω, ὀρίζω, καθιστῶ. Οἱ Σκανδιναυοὶ ἀποκαλοῦν τὸ νόμισμά των kroone ἐκ τοῦ λατινικοῦ corona, στέμμα, ὅπερ προέρχεται ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ κορωνίς, κορυφή, ἔπακρον. Τὸ peso, peseta προέρχεται ἐκ τοῦ λατινικοῦ pesare = ζυγίζειν, μετρεῖν. Τὸ ἀγγλικὸν pound sterling εἶναι μέτρον βάρους ἀργύρου καθωρισμένον ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Τὸ φλωρίνιον εἶναι παρεφθαρμένη ὀνομασία χρυσῶν νομισμάτων τεθέντων εἰς κυκλοφορίαν εἰς Φλωρεντίαν τῆς Ἰταλίας, μεγάλου τραπεζιτικοῦ κέντρου τοῦ Μεσαίωρος. Ἡ λέξις τάλληρον εἶναι ἢ αὐτὴ μὲ τὸ dahler, dollar, μέτρον βάρους ἀργύρου καθωρισθέντος εἰς τὸ Johachimtahl τῆς Βοημίας. Τὸ σῆμα \$ προκειμένου περὶ δολλαρίου Η.Π.Α. εἰσήχθη εἰς χρῆσιν ἐπειδὴ τὰ πρῶτα δολλάρια τῶν Η.Π.Α. εἶχον τὴν εἰκόνα δύο κίωνων μετὰ ταινίας.

Ὡς βλέπομεν ἐκ τῆς ἀνασκοπήσεως ταύτης καὶ αἱ λέξεις καὶ τὸ νόμισμα ἀκολουθοῦν μίαν ὀρισμένην πορείαν ἐξελιξέως. Πρῶτον κτήνη ἢ πράγματα χρήσιμα ἢ ἀναλωτὰ καὶ κατόπιν μέτρα χρυσοῦ ἢ ἀργύρου καὶ κατόπιν νομίσματα. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας γνωρίζομεν καὶ ὀμιλοῦμεν περὶ νομισματικοῦ πληθωρισμοῦ καὶ κατὰ σύγχυσιν ὀρισμένοι ὀμιλοῦν καὶ περὶ χρηματικοῦ πληθωρισμοῦ. Εἰς τοὺς πλείστους εἶναι ἀδύνατον νὰ φαντασθοῦν ἄλλο εἶδος πληθωρισμοῦ. Καὶ ὁμως τοιαῦτα πληθωριστικὰ φαινόμενα παρατηροῦνται εἰς πολλὰς κοινωνίας. Π.χ. ἡ φυλὴ τῶν Μασάη εἰς τὴν Κένυαν καὶ Ταγκανίκαν τῆς Ἀφρικῆς χρησιμοποιεῖ βοοειδῆ ζῶα ὡς χρῆμα. Ἡ φυσικὴ κατάστασις καὶ ὑγεία τῶν ζῶων δὲν παίζει κανένα ρόλον· ταῦτα κυκλοφοροῦν ὡς χρήματα ἀρκεῖ νὰ εἶναι ζῶντα. Ἡ φυλὴ αὕτη ἐπεσε πλειστάκις θῦμα πληθωρισμοῦ. Ὁ καθεὶς προσεπάθει ν' αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ζῶων του, νὰ γίνῃ πλούσιος εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἄλλων. Καὶ τὰ ζῶα καὶ ἡ φυλὴ ἐπὶ τινὰ καιρὸν ἐκινδύνευον νὰ ἐξαφανισθοῦν λόγῳ ἐλλείψεως τροφῆς, τὰ πρῶτα λόγῳ ἐλλείψεως χόρτου, οἱ δὲ ἄνθρωποι διότι δὲν ἤθελον νὰ γίνουσι πτωχότεροι χρησιμοποιοῦντες τὰ ζῶα ὡς τροφήν. Ἐν ἄλλο παράδειγμα, εἰς τὴν ἀκτὴν τῶν Ἰνδιῶν ὀρισμέναι φυλαὶ ἐπὶ αἰῶνας ἐχρησιμοποιοῦν ὡς χρήματα θαλάσσια ὄστρακα. Ὀρισμένοι Πορτογάλλοι ἐπιχειρηματῆαι μετέφερον φορτία ὀλόκληρα τοιοῦτων ὄστράκων ἐξ Ἀφρικῆς, ὅπου ἠφθόνουν, καὶ τὰ ἀντήλλαξαν μὲ ἄλλα εἶδη, τὰ ὅποια κατεῖχον οἱ ἰθαγενεῖς. Ἐντὸς ὀλίγου παρουσιάσθη τοιαύτη σύγχυσις εἰς τὴν οἶκον. Ζωὴν ὥστε προεκλήθη ἐπανάστασις. Τρίτον παράδειγμα, εἰς ὀρισμένους νήσους τῆς Μελανησίας, μικραὶ πλάκες λίθιναι μὲ ὀπὴν θεωροῦνται ἢ μᾶλλον ἐθεωροῦντο παρὰ τῶν κατοίκων ὡς χρήματα καὶ μέσα ἀνταλλαγῆς. Εἶναι εὐκόλον νὰ μαντεύσωμεν τὸ ἀποτέλεσμα. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον αἱ πλάκες ἐγίναν μεγαλύτεραι καὶ μεγαλύτεραι. Ἐνῶ πρῶτα οἱ ἰθαγενεῖς τὰς εὕρισκον τυχαίως εἰς τὴν παραλίαν τῶρα ἀπασχολοῦνται διαρκῶς εἰς τὴν κατασκευὴν

τοιούτων πλακῶν, μόλις εὐρίσκοντες καιρὸν ν' ἀπασχοληθοῦν εἰς τὴν ἀλιείαν ἢ συλλογὴν καρπῶν.

Τὸν περίεργον τοῦτον πληθωρισμὸν — διερωτῶμαι πῶς πρέπει νὰ τὸν ὀνομάσωμεν — διαπιστοῦμεν ἀπὸ φωτογραφίας τῶν καλυβῶν τῶν ἰθαγενῶν περιτειχισμένας μὲ χρήματα. Εἰς ἄλλας νήσους τοῦ Εἰρηνικοῦ ὧν οἱ κάτοικοι ζοῦν ἀπὸ τὴν ἀλιείαν, λίθινα ἄγκιστρα ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν ἀλιείαν καὶ ὡς μέσον ἀνταλλαγῆς. Οἱ ἰθαγενεῖς ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατεσκευάζον ἄγκιστρα ὀλονὲν καὶ μεγαλύτερα. Τὰ ἄγκιστρα ταῦτα βάρους ὀλοκλήρων χιλιογράμμων εἶναι ἄχρηστα ὡς ἐργαλεῖα, ἐν τούτοις οἱ ἰθαγενεῖς ἀπασχολοῦνται νυχθημερὸν μὲ τὴν κατασκευὴν των. Ἄλλο παράδειγμα, εἰς τὴν Σιβηρίαν ἐπὶ τινὰ καιρὸν πρὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου πακέττα τεῖου ἐχρησίμευον ὡς ἀνταλλακτικὸν μέσον, λόγῳ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ τεῖου ὡς θερμαντικοῦ ποτοῦ. Εὐκόλον νὰ συμπεράνωμεν τι συνέβη, ὁ καθείς ἐφύλαττε τὰ πακέττα καὶ τὰ ἐθησαύριζε. Ὅταν κατεσκευάσθη ὁ ὑπερσιβηρικός σιδηροδρόμος, τὸ τέιον εἰσῆλθεν εἰς μεγάλην ποσότητος ὡς ἐμπόρευμα. Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι δὲν ἔγινε τὸ πρῶην χρῆμα ἐμπόρευμα, ἀλλὰ τὸ νῦν ἐμπόρευμα ἔγινε χρῆμα.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω νομίζω ὅτι δυνάμεθα νὰ συσχετίσωμεν τὸ φαινόμενον τοῦ νομισματικοῦ πληθωρισμοῦ τῶν συγχρόνων κρατῶν καὶ τοῦ χρηματικοῦ πληθωρισμοῦ. Δυνατὸν τοῦτο νὰ θεωρηθῆ ὡς σόφισμα καὶ νὰ μοι παρατηρηθῆ ὅτι ὁ σημερινὸς Ἄγγλος ἢ Ἀμερικανὸς ἢ Ρῶσος διαφέρει βασικῶς εἰς ἀντιλήψεις ἀπὸ τὸν ἀλιέα τοῦ Εἰρηνικοῦ ἢ τὸν κυνηγὸν τῆς Σιβηρίας καὶ ὁ πληθωρισμὸς δολλαρίων, δραχμῶν ἢ ρουβλίων εἶναι βασικῶς διάφορος ἀπὸ τὸν πληθωρισμὸν ἄγκιστρων εἴτε ὑστράκων. Δυνατὸν νὰ μοι τονισθῆ ἐπίσης ὅτι σήμερον τὸ κράτος ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐπιβάλλῃ διὰ νόμων τὸ νόμισμα καὶ νὰ ὀρίσῃ τὴν ἀξίαν του, ἐν σχέσει μὲ ἄλλα νομίσματα ἢ ἄλλην τινὰ βάσιν. Εἰς αὐτὸ θὰ ἀντιπαρατηρήσω ὅτι μὲ βάσιν τὴν περιεκτικότητα εἰς χρυσὸν καὶ τὴν διεθνῆ τιμὴν του καὶ γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἡ χρυσὴ ἀγγλικὴ λίρα οὐδενὸς σημερινοῦ κράτους εἶναι νόμισμα, πῶς θὰ ἐξηγηθῆ ἡ διαφορὰ τιμῆς τῶν ἰταλικῶν χρυσῶν λιρῶν καὶ τῶν ἀγγλικῶν τοιούτων; Ἐπὶ πλέον δὲν εἶναι μόνον τὸ κράτος τὸ ὁποῖον ἐκδίδει καὶ ἐλέγχει τὸ νόμισμα. Ὁ ἐπιχειρηματίας πωλῶν ἐπὶ πιστώσει, τὸ σύστημα δόσεων, μολοντί δὲν ἐφοδιάζουν τὴν κοινωνίαν μὲ νόμισμα, τὴν ἐφοδιάζουν ὁμως μὲ χρῆμα, ὁ ἐργολάβος ὁ πληρώων καλυτέρους μισθοὺς ὅλοι συντελοῦν εἰς τὴν ταχύτεραν κυκλοφορίαν τοῦ νομίσματος, ὅπερ ἐν ἀναλύσει ἀποτελεῖ διόγκωσιν τούτου καὶ κατὰ συνέπειαν πληθωρισμὸν. Πιθανὸν διὰ τὸν πολιτισμένον ἄνθρωπον ὅπως καὶ διὰ τὸν πρωτόγονον Μασάη, ἡ κατοχὴ ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρου νομίσματος ἢ χρήματος ν' ἀποτελῆ αὐτοσκοπὸν ἀσχέτως μὲ τὸ καλὸν ἢ τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον προκαλεῖ. Πιθανὸν ὁ Lord Keynes αὐτὸ νὰ εἶχε κατὰ νοῦν ὅταν συνίστα τὸν ἐφοδιασμὸν τῆς ἀγορᾶς διὰ μέσων πληρωμῆς. Εἰς τὴν περίπτω-

σιν κατὰ τὴν ὁποίαν μία κοινωνικὴ μερὶς δὲν ἐπωφελεῖται εἰς βᾶρος τῶν ἄλλων, ὡς οἱ Πορτογάλλοι ἔμποροι μὲ τὰ δοτρακα, δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ τοιοῦτον εἶναι κακόν. Ὅλοι αἱ κοινωνικαὶ τάξεις θέλουν αὐξήσεις ἐνῶ πάντες γνωρίζουν ὅτι αὐξήσεις προκαλοῦν ὑψώσεις τιμῶν καὶ νέας αὐξήσεις κ.ο.κ. Καλὸν θὰ ἦτο οἱ οἰκονομολόγοι νὰ παραδεχθοῦν τὸν πληθωρισμὸν ὡς φυσικὸν φαινόμενον ἀναπόφευκτον, ὡς ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος. Ἐπὶ δύο αἰῶνας ἐλογομάχουν περὶ τοῦ τί εἶναι ἀξία. Ἐν τέλει τὸ παρεδέχθησαν ὅτι περισσότερο οἱ φιλόσοφοι ἔχουν δικαίωμα νὰ ὀμιλοῦν περὶ αὐτοῦ παρὰ οἱ οἰκονομολόγοι.

Ὡς συμπέρασμα τῆς μικρᾶς ταύτης ἀνασκοπήσεως δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν ὅτι διὰ τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον τὸ νόμισμα συγγέεται μὲ τὸ χρῆμα, πιθανὸν νὰ κάμνη μίαν μικρὰν διάκρισιν ἀλλὰ τοῦτο δὲν ὠφελεῖ. Πάντες σχεδὸν ταυτοποιοῦν τὸ νόμισμα, ὅπερ εἶναι μέτρον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ μὲ τὸ χρῆμα καὶ δεδομένου ὅτι ἐντὸς ἐνὸς κράτους τὸ νόμισμα εἶναι διὰ νόμου ἀναγκαστικῶς ἀποδεκτὸν καθεὶς προσπαθεῖ νὰ ἀποκτήσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέραν ποσότητα ἐξ αὐτοῦ, νομίζων ὅτι οἱ ἄλλοι δὲν ἔκαμον τὴν ἰδίαν σκέψιν. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι προφανές. The creeping inflation ἢ ἔρπων πληθωρισμός. Δὲν νομίζω ὅτι εἶναι εὐκόλον διὰ τοὺς οἰκονομολόγους ν' ἀνεύρουν μέσον θεραπείας, ὅπως δὲν εἶναι εὐκόλον διὰ τὸν ἰατρὸν ν' ἀνεύρῃ φάρμακον θεραπείας ἀνθρώπου μὴ πάσχοντος. Διηγοῦνται τὴν περίπτωσιν ἰατροῦ, ὅστις ἐθεράπευσε Κινέζον νομίζων ὅτι ἔπασχεν ἀπὸ χρυσῆν. Διερωτᾶται κανεὶς μήπως οἱ οἰκονομολόγοι κάμνουν τὸ ἴδιον μὲ τὸν ἔρποντα πληθωρισμὸν ;